

نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهانی شدن اقتصاد

کرم سینا

(عضو هیأت علمی دانشکده فنی دانشگاه محمدباقر ساری)

احمد جعفری صمیمی

(استاد گروه اقتصاد دانشگاه مازندران)

سرمایه‌گذاری خارجی مطرح در پایان رابطه آماری بین سرمایه‌گذاری خارجی و آزادسازی اقتصادی و جهانی شدن با استفاده از داده‌های منتشر شده توسط نشریه فارین پالیسی [۳] بنیاد هریتیج [۴] و دفتر مشاوره بین‌المللی کرنی [۵] از طریق نرم‌افزار آماری STAT GRAF مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته که براساس نتایج حاصله بین سرمایه‌گذاری خارجی و آزادسازی اقتصادی و جهانی شدن رابطه مستقیم وجود دارد یعنی هر کشوری دارای درجه آزاد اقتصادی بالاتر باشد هم در جذب سرمایه‌گذاری خارجی و هم در جهت جهانی شدن اقتصاد مهیاتر می‌باشد.

سرمایه‌گذاری خارجی / جهانی شدن / رشد و توسعه اقتصادی / آزادسازی اقتصادی

چکیده

در این مقاله نخست مفهوم سرمایه‌گذاری خارجی و اشکال آن به صورت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) [۱] و سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی (FPI) [۲] و اهمیت آن در دو دهه آخر قرن بیستم و ارتباط تنگاتنگ سرمایه‌گذاری خارجی با رشد و توسعه اقتصادی کشورها و همچنین با دیگر متغیرهای اقتصادی کلان مورد بحث قرار گرفته، سپس مروری بر مطالعات قبلی دانشمندان و محققین و نقش FDI در توسعه کشورها میزبان طبق چارچوب نظری بیان و ابعاد جذب سرمایه‌گذاری خارجی و مدل‌های اقتصادی آن در تدوین و استراتژی جذب

تولید ناخالص ملی (G.N.P) ۸ کشورها را شامل می‌شود. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به طور قوی بر تکنولوژی، اطلاعات و صنایع در حال رشد و بخش‌های خدماتی متمرکز می‌باشد. براساس آمار منتشره کل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۰۰ میلادی، ۱۲۷۱ میلیارد دلار بود که سهم کشورهای توسعه‌یافته ۱۰۰۵ میلیارد دلار می‌باشد. این میزان در فاصله سال‌های ۱۹۹۴ تا ۱۹۸۹ به طور متوسط سالانه ۲۰۰ میلیارد دلار بوده است.

در سال ۱۹۹۵ نیز ۳۳۱ میلیارد دلار، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی جریان داشته است. بدون تردید افزایش شدید روند سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی در جهان در فاصله سال‌های ۲۰۰۰ تا ۱۹۹۵ نشان از حرکت تند اقتصاد جهانی است. عامل اصلی این روند، افزایش شدید ادغام‌ها و تملک فرامرزی است. کاهش روند ادغام‌ها و تملک‌های فرامرزی در سال ۲۰۰۱ که ناشی از رکود اقتصادی جهانی است، [۹] به طور طبیعی روند سرمایه‌گذاری خارجی را نیز در این سال کاهش داد به گونه‌ای که این میزان به رقم ۷۶۰ میلیارد دلار رسید که ۵۱ میلیارد دلار کاهش نشان می‌دهد، این میزان شدیدترین کاهش سرمایه‌گذاری خارجی در طول چهار دهه گذشته می‌باشد.

وضعیت و جایگاه کنونی اکثریت کشورهای در حال توسعه، و اقتصاد و تجارت جهانی غیر از این است در باب سرمایه‌گذاری‌های خارجی کشورهای در حال توسعه در حدود یک ششم کل این سرمایه را به خود اختصاص داده‌اند این میزان در سال ۲۰۰۰ بالغ بر ۲۴۰ میلیارد دلار از کل ۱۲۷۱ میلیارد دلار است که آمار فوق هرچند در مقایسه با اواخر دهه ۱۹۸۰ (۵۹/۶ میلیارد دلار) رشد قابل توجهی را نشان می‌دهد. اما همچنان بیانگر ضعف ساختاری کشورهای در حال توسعه در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است. نکته قابل توجه در این زمینه اینکه توزیع سرمایه‌گذاری‌ها در میان کشورهای در حال توسعه مساوی و یکسان نیست به گونه‌ای که از کل سرمایه‌های وارد شده به جهان در حال توسعه آسیای جنوب شرقی، جنوبی و شرقی در حدود ۱۲۷ میلیارد دلار را به خود اختصاص داده‌اند. که در این میان سهم چین ۴۵ میلیارد دلار بوده است در مقابل کشورهای آسیای غربی و آمریکای لاتین به ترتیب ۲/۴، ۸/۳

در دو دهه آخر قرن بیستم، تحولاتی در نظام اقتصاد سیاسی بین‌المللی به وقوع پیوست که ضمن بی‌نظیر بودن آن، موجب انتقال اقتصاد بین‌المللی به نظامی گردید که غالب اندیشمندان علوم اجتماعی آن را «جهانی شدن» [۶] می‌دانند و اولین موج جهانی شدن بین سال‌های ۱۹۱۴-۱۸۷۰ اتفاق افتاده و موتور محرکه آن، پیشرفت‌های حاصله در امر حمل و نقل و کاهش تعرفه‌ها بوده است که این عوامل زمینه‌ساز استفاده بهتر و مولدتر از زمین‌های بکر و دست نخورده شد. موج دوم جهانی شدن مربوط به سال‌های ۱۹۸۰-۱۹۵۰ است که ویژگی آن ادغام کشورهای غنی در یکدیگر بود اما موج اخیر جهانی شدن که حدود دهه ۱۹۸۰ آغاز شد و تا به امروز ادامه دارد و در آینده به سرعت آن افزوده خواهد شد مبنی بر پیشرفت‌های فناوری در حمل و نقل و ارتباطات و اطلاعات است.

عصری که ما در آن زندگی می‌کنیم تحت تاثیر شدید این پدیده و همچنین آزادسازی تجاری و همبستگی متقابل بین کشورها و کوچکتر شدن دنیا به علت پیشرفت‌های فناوری قرار دارد، این پدیده‌ها هر کدام بر یکدیگر تاثیر گذارده و در عین حال از هم تاثیرپذیرند. جهانی شدن ارتباط تنگاتنگ با سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) صادرات توریسم و جهانگردی، دریافت و پرداخت‌های بین‌المللی، استفاده از اینترنت، مکالمات بین‌المللی تلفن و ... دارد که به صورت ترکیبی تحت «عنوان شاخص‌های جهانی شدن» [۷] مطرح و از طریق اندازه‌گیری شاخص‌های جهانی شدن، جایگاه کشورها را مشخص نمود که یکی از شاخص‌ترین جهانی شدن سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است که در این مقاله ابتدا سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سپس رابطه آن با جهانی شدن و دیگر شاخص‌های اقتصاد کلان مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهیم.

۱. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI)

جریان سیال و پرتحرک سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، امروزه مهمترین شاخصه جهانی شدن اقتصاد است. امروزه روند ورود و خروج سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی درصد بالایی از

میلیارد دلار جذب کرده‌اند [۱۰]. همچنین ۴۹ کشور کمتر توسعه یافته نیز کلاً ۳٪ از کل سرمایه‌گذاری‌های خارجی را به خود اختصاص داده‌اند. این آمار بیانگر تفاوت فاحش جایگاه کشورهای در حال توسعه در اقتصاد جهانی است.

جهانی شدن به طور بالقوه زمینه مناسبی برای رشد و توسعه است و تجارت آزاد، فراهم شدن شرایط برای توسعه صادرات می‌باشد. دسترسی آسان به اطلاعات، مهارت‌ها و تکنولوژی‌های روز و جریان سیال و پرتحرک سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی فرصت‌های مهمی است که کشورهای در حال توسعه می‌توانند در روند رشد و توسعه خود از آنها بهره گیرند [۱۱].

جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از الزامات مهم دولت‌های توسعه‌گرای دموکراتیک برای تامین منابع مالی طرح‌های توسعه اقتصادی است. موفقیت این دولت‌ها در جذب سرمایه‌های خارجی، مستلزم نهادینه ساختن ثبات سیاسی، اصلاحات در بخش اقتصاد خرد، تدوین برنامه‌های مشخص صنعتی، تدوین رژیم تجاری کارآمد و تصویب قوانین تسهیل‌کننده ورود فعالیت و خروج سرمایه‌های خارجی است [۱۲]. سرمایه‌گذاری خارجی در دنیای امروز برعکس تفکرات قبل از دهه ۷۰ نه تنها باعث استعمار نیست بلکه ابزار مهم توسعه اقتصادی تلقی می‌شود. بین سال‌های ۹۴-۱۹۹۰ میزان ورود سرمایه خصوصی که به کشورهای در حال توسعه صورت گرفته چهار برابر شده است و سهم ورود سرمایه به این کشورها از ۲۳٪ کل سرمایه‌گذاری جهانی به ۴۰ درصد رسیده است [۱۳]. بنابراین سرمایه‌گذاری مستقیم یک پروژه چندمنظوره است که می‌تواند در بالا بردن ظرفیت تولیدی، اشتغال‌زایی، ارزآوری، فناوری، مهارت‌های مدیریتی و نهایتاً گسترش صادرات صنعتی و ادغام کشور میزبان در اقتصاد جهانی موثر باشد.

در طول دو دهه قرن بیستم جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی رشدی به مراتب شدیدتر از رشد تجارت جهانی داشته است. از سال ۱۹۸۲ تا سال ۲۰۰۰ جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۲۲ برابر شده است و از ۵۷ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۲ به ۱۲۷۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ رسیده است [۱۴]. طی دهه گذشته رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از رشد تجارت بیشتر بوده است. طی سال‌های ۹۵-۱۹۹۱ رشد متوسط

سالانه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۲۱٪ بوده در حالی که در همین دوره رشد صادرات کالا و خدمات غیرعامل حدود ۹ درصد بوده است.

نسبت ذخیره ورود سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به تولید ناخالص داخلی کشورهای در حال توسعه بین سال‌های ۹۰-۱۹۸۰ حدود سه برابر شده و از ۱۰/۲٪ به ۲۸٪ افزایش یافته است این در حالی است که سهم این کشورها در جذب سرمایه خارجی جهان برای دومین بار متوالی کاهش یافته و به ۱۹٪ رسیده است.

سرمایه‌گذاری خارجی معمولاً در دو قالب، سرمایه‌گذاری پرتفولیو خارجی (FPI) و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) صورت می‌گیرد:

۱. سرمایه‌گذاری پرتفولیو خارجی (FPI): خرید اوراق قرضه و سهام شرکت‌ها در معاملات بورس و قبوض سپرده در بانک‌های خارجی از انواع FPI می‌باشند. در این حالت سرمایه‌گذاری خارجی اداره واحد تولیدی نقش مستقیم نداشته و مسئولیت مالی نیز متوجه وی نمی‌باشد. مهمترین ویژگی این نوع سرمایه‌گذاری فرار بودن آن است به عبارت دیگر سرمایه‌گذاری خارجی در هر لحظه قادر است با فروش سهام یا اوراق بهادار، سرمایه‌اش را به کشور خود و یا کشور ثالث منتقل نماید در نتیجه در شرایطی که وضعیت اقتصادی کشور میزبان رو به وخامت گذارده، وارد دوره رکود شود و یا سطح بازدهی سرمایه کاهش یابد معمولاً این نوع سرمایه‌گذاری به سرعت از کشور میزبان خارج شده و این امر باعث تشدید نابسامانی اقتصادی در این کشور خواهد شد نمونه بارز این اتفاق در بحران جنوب شرق آسیا در سال ۱۹۹۷ مشاهده شد.

۲. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI): برای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تعاریف مختلفی ارائه شده است که اغلب آنها دارای معانی و نکات مشترکی می‌باشند در زیر برخی از این تعاریف بیان می‌شوند: به نظر UNCTAD سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی عبارت است از سرمایه‌گذاری که متضمن مناسبات

بلندمدت بوده و منعکس‌کننده کنترل و نفع مستمر شخصیت حقوقی یا حقیقی مقیم یک کشور (سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در شرکت مادر) در شرکتی واقع در خارج موطن سرمایه‌گذار باشد. سرمایه‌گذاری خارجی در کتاب جامع پالگری (۱۵) به صورت تملک دارایی‌ها (از جمله سهام، اوراق بهادار و غیره) توسط سرمایه‌گذار در خارج موطن خود تعریف شده است. در مواقعی که دارایی‌ها عامل تجهیزات فیزیکی تولید شود سرمایه‌گذاری خارجی مستقیم تلقی می‌شود.

به نظر کوپن (۱۶) سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی عبارت است از نوعی سرمایه‌گذاری که به منظور کسب منفعت دائمی و همیشگی در موسسه‌ای مستقر در کشوری غیر از کشور سرمایه‌گذار صورت گیرد و نتیجه آن کسب حق رای موثر در مدیریت شرکت می‌باشد.

۲. نقش FDI در توسعه کشورهای میزبان (مروری بر مطالعات قبلی)

براساس نظریه جان دانینگ، دو راه وجود دارد که در آن یک گروه سرمایه‌گذاری، مستقیم توسط کشورهای متحد بین‌المللی (MNCs) می‌توانند تعیین‌کننده قدرت اقتصادی یک کشور باشند؛ اول اینکه شرکت‌های خارجی منابعی را فراهم سازند که هر زمان بخواهند آنها را قطع کنند. دوم اینکه کشورهای متحد بین‌المللی بر روی تخصیص منابع ممکن است برای سود کامل کشورهایی که در آن قرار دارند استفاده نشود. با توجه به مورد اول بحث به سناریوی احتمالی معطوف می‌شود زمانی که سرمایه‌های خارجی جای شرکت‌های داخلی را می‌گیرند و مورد دوم به سناریوی دیگری و آن اینکه ارتباط کمی مابین شرکت‌های خارجی و اقتصاد داخلی وجود دارد بنابراین آنها را آزاد می‌گذارد تا بتوانند با تخصیص منابع به اقتصاد خارجی وابسته سازد این وضعیت سبب می‌شود که اقتصاد کشور کاملاً طعمه شرکت‌های خارجی شود.

در بررسی‌های جان دانینگ در مورد عملیات شعب شرکت‌های آمریکایی در مقایسه با عملکرد رقیبان انگلیسی آنها

حاکی است که شعبه‌های آمریکایی نسبت به رقبای محلی، بیشتر مولد بوده‌اند و توانایی آنها در نقل و انتقالات دانش فنی و دیگر دارایی‌های معنوی مانند مهارت، بازاریابی و مدیریت به این معنا بوده است که سطح بازدهی بریتانیا را در همه بنگاه‌ها در صنعت مربوطه ارتقا داده و سود خالص برای اقتصاد بریتانیا پدید آورده است. (۱۷)

دومین نظریه در این زمینه مربوط به «استفان هایمر» بود که خصیصه‌های داخلی TNCS همانند صرفه‌جویی‌های به مقیاس و مهارت‌های ویژه مدیریتی به عنوان انگیزه‌هایی برای انتقال FDI در نظر می‌گیرد.

ELHASSAN. M. D (۱۹۹۲) در رساله دکتری خود تئوری‌های عمده و تحقیقات انجام شده در زمینه FDI را مطرح می‌نماید و مسائلی از قبیل اینکه FDI از کدام کشورها جریان می‌یابد، FDI از کدام صنایع آغاز می‌گردد، کدام موسسات FDI را به دست می‌آورند، چرا موسسات FDI را قبول می‌کنند و شرایط وجود جریان FDI چیست، را بررسی می‌نماید، عرضه کنندگان FDI مجموعه‌ای از موسسات هستند که قادرند و تمایل دارند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را انجام دهند و تقاضاکنندگان FDI مجموعه‌ای از کشورها هستند که تمایل دارند و قادرند میزبان سرمایه‌گذاران خارجی باشند و مدلی پیشنهاد می‌کند که در آن به ارزش سودهای خالص عرضه کنندگان و تقاضاکنندگان FDI توجه شده است. (۱۸)

Mahdvi. MR (۱۹۸۸) در رساله دکتری خود در دانشگاه کالیفرنیا با استفاده از تئوری‌های تجارت بین‌الملل که معمولاً بر این فرض است که کالاها بین کشورها متحرک اما عوامل تولید متحرک نمی‌باشند در این تحقیق با فرض متحرک بودن عوامل تولید مدلی ارائه داده است که اثرات ایستای مقایسه‌ای سرمایه‌گذاری خارجی را بر اجزاء تجارت و تخصیص منابع مورد بررسی قرار داده است و نتیجه گرفته است که کشورها تحت شرایط اطمینان از ایجاد محدودیت برای جریان سرمایه خارجی سود می‌برند و تغییر در قیمت‌های جهانی تولیدات و در تخصیص سرمایه بین کشورها منجر به تغییر در قیمت عوامل و بر تخصیص منابع بین بخشی موثر است. تئوری مطرح شده در این تحقیق در مورد FDI علاوه بر اینکه انتقال سرمایه را مد نظر

قرار می‌دهد بلکه شامل انتقال تکنولوژی و مهارت‌های سازمانی در کشور میزبان نیز می‌شود. | ۱۹ |

Harden Bergh, Lewis Richard (۱۹۹۰) در تحقیقی تحت عنوان مطالعه مجدد تئوری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، نقص بازار را عامل به وجود آوردن FDI خصوصی معرفی می‌کند. نقص بازار مانند اختلاف در تعیین سرمایه‌گذاری‌های خالص بین کشورها می‌باشد و سرمایه‌گذاری، صادرات و واردات به نقص بازار و نفوذ بیش از یک کشور ارتباط دارد وی با استفاده از یک مدل ساده تقاضا سرمایه‌گذاری Jorgenson دو کشور را با قدرت خرید پول و نرخ بهره متفاوت در نظر می‌گیرد و فرض می‌کند FDI بستگی به تغییرات در تفاوت درآمد ملی، نرخ بهره اسمی، نرخ تورم و نرخ ارز بین کشورها دارد و در مدل مورد نظر خود رابطه بین FDI و متغیرهای مستقل را با دو یا سه تاخیر در نظر می‌گیرد که از نظر آماری این امر تایید شده است. | ۲۰ |

Van Raem Donck (۱۹۹۱) درباره تعیین کارایی محرک‌های سرمایه‌گذاری در یک طیف خارجی مطالعه می‌کند و اینکه چگونه با یک ابزار سیاست عمومی برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی در یک سطح بین‌المللی به خوبی سطح ملی می‌توان محرکی برای سرمایه‌گذاری استفاده کرد را مطالعه می‌نماید.

وی با استفاده از اطلاعات ۱۷ کشور توسعه‌نیافته در سال‌های ۱۹۸۸-۱۹۷۰ و ۵۰ ایالت آمریکا در همان دوره مساله رقابت برای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بین کشورها و محرک‌های سرمایه‌گذاری برای دولت‌های میزبان را بررسی می‌نماید و نتیجه می‌گیرد که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ابتدا به وسیله اندازه بازار و عوامل کار کشور میزبان ظاهر می‌شود و نشان می‌دهد محرک‌های سرمایه‌گذاری مانند مالیات، امتیازات به عنوان ابزاری در سیاست عمومی کشور میزبان با سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی رابطه دارد و با بدهی‌های کشور میزبان رابطه‌ای ندارد و بدهی مربوط آشکار نمی‌باشد و به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی محرک‌های سرمایه‌گذاری بین کشورها بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اثر می‌گذارد. | ۲۱ |

Yu.Chwo-Ming (۱۹۸۷)، در مطالعه‌ای اثر ویژگی‌های

کشور میزبان، صنعت و ویژگی موسسه در کشور مادر را بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی آمریکا به عنوان کشور مادر در سه نوع مطالعه تجربی بر پایه آمار و اطلاعات منتشر شده توسط دولت آمریکا بررسی می‌کند.

- در اولین مطالعه با استفاده از مدل ساختاری در دوره ۷۷-۱۹۶۸ اثر ویژگی‌های کشور میزبان را بر سطح سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی FDI آمریکا بررسی می‌نماید.

- در دومین مطالعه با استفاده از روش‌های تخمین حداقل مربعات معمولی و روش تخمین غیرخطی اثر ویژگی‌های کشور میزبان و ویژگی‌های صنعت را بر سطح سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی FDI بررسی می‌نماید و نتیجه می‌گیرد که بین سرمایه‌گذاری در کشورهای توسعه‌یافته و توسعه‌نیافته در سال ۱۹۷۵ اختلاف معنی‌داری وجود دارد.

در سومین مطالعه با استفاده از مدل لوجیب اثر ویژگی‌های کشور میزبان و ویژگی‌های صنعتی و بنگاهی را بر سطح سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی FDI در سال ۱۹۸۲ بررسی نموده است و اثر چند ویژگی متفاوت برای سرمایه‌گذاری در کشورهای توسعه‌یافته و توسعه‌نیافته را توسط شرکت‌های غیر چندملیتی مطالعه می‌کند و نتایج زیر را به دست می‌آورد:

اولین نتیجه، تعیین سیاست عمومی است که به وسیله آن تشویق یا جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تغییر می‌یابد. دومین نتیجه تحقیق، این است که نوع بنگاه و مزیت‌های رقابتی بنگاه به عنوان عامل مهمی در بازارهای مختلف می‌باشد. [۲۲]

همین‌طور «ورنون» نیز در نظریه‌اش، بر دانش فنی کالای جدید به عنوان عوامل تعیین‌کننده تجارت و سرمایه‌گذاری مستقیم بین‌المللی تاکید دارد.

باکلی و کپسون هم نظریه‌های سازماندهی بنگاه را مطرح کرده‌اند. بر این اساس برای پرهیز از هزینه‌های بالای معاملاتی در خارج از مرزها، صرفه‌جویی‌ها با درونی کردن در یک تولید سازماندهی شده که به جای کالا به صورت FDI به نواحی گوناگون منتقل می‌شود پدید می‌آید. [۲۳]

همان‌گونه که مایر (Meier) اقتصاددان مشهور به درستی دریافته است، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نه تنها سرمایه و ارز خارجی، بلکه توانایی‌های مدیریتی، سازماندهی، اداری، نوآوری در کالاها و فناوری را به کشور میزبان منتقل می‌کند، همچنین در پهنه‌ای گسترده تقاضا برای دیگر صنایع پدید می‌آورد. سرمایه‌گذاری خارجی در نخستین صنعت به سودآوری در صنایعی می‌انجامد که نهاده‌هایی به این صنعت ارائه می‌کنند. بدین‌سان زنجیره‌ای از سرمایه‌گذاری‌های داخلی ممکن است به سرمایه‌گذاری خارجی ارتباط یابد.

۳. رابطه بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و جهانی شدن

اولویت‌های توسعه در کشورهای در حال توسعه شامل دستیابی به رشد مستمر درآمد در اقتصاد از طریق افزایش نرخ سرمایه‌گذاری، تقویت ظرفیت‌های تکنولوژیک و مهارتی، بهبود توان رقابت‌پذیری محصولات صادراتی، توزیع منافع رشد به صورت عادلانه از طریق ایجاد موقعیت‌های شغلی بیشتر و بهتر و حمایت از محیط زیست برای نسل آینده است. بستر جدید و رقابتی اقتصاد جهانی که در حال آزادسازی و جهانی شدن است و فعالیت‌های اقتصادی که در آن بستر صورت می‌پذیرد، فشار زیادی را بر اقتصادهای در حال توسعه وارد می‌کند تا منابع و توانایی‌هایشان را ارتقا بخشند و اگر می‌خواهند به اهداف فوق دسترسی پیدا کنند وسایل آماده‌سازی بستر جدید برای ارتباط با اقتصاد جهانی که همراه با رشد سریع، دانش، کوچک شدن فضای اقتصادی و تجهیزات سریع در شرایط رقابتی و همچنین تکامل بینش‌ها و سیاست‌هاست را فراهم آورند.

در دنیای در حال آزادسازی و جهانی شدن در صورتی رشد می‌تواند مداوم باشد که کشورها بتوانند فعالیت‌های دارای ارزش افزوده بالاتر و جدیدتر را گسترش دهند و به تولید کالاها و خدماتی مبادرت کنند که به صورت مستمر موقعیت آنان را در یک بازار رقابتی حفظ نماید در این زمینه FDI و تولید بین‌المللی می‌تواند نقش مهمی در کمک به بنگاه‌های ملی به ویژه در کشورهای در حال توسعه ایفا

نمایند.

بنابراین امروزه بیشتر کشورهای در حال توسعه، FDI را کانال مهمی برای به دست آوردن منابع مورد نیاز برای توسعه قلمداد می‌نمایند.

دلایلی که به نظر (UNCTAD) شرکت‌های سرمایه‌گذار از طریق FDI می‌توانند به توسعه اقتصادی کمک نمایند به شرح زیر است:

۱. سرمایه: FDI منابع مالی راه کشور میزبان می‌آورد. ورود FDI باثبات‌تر و بازپرداخت منافع آن آسان‌تر از بدهی بازرگانی یا سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار (FPI) می‌باشد. در متمایز کردن FDI از سایر منابع سرمایه، شرکت‌های سرمایه‌گذار معمولاً در طرح‌های بلندمدت سرمایه‌گذاری می‌کنند.
۲. فناوری: شرکت‌های سرمایه‌گذار می‌توانند تکنولوژی مدرن را با خود بیاورند. آنچه معمولاً بدون FDI میسر نیست این فناوری‌ها می‌توانند به افزایش کارایی کمک نمایند و با استفاده از تجربیات‌شان در دیگر کشورهای در حال توسعه موجب انطباق فناوری با شرایط محلی گردند. آنها ممکن است در برخی موارد امکان تحقیق و توسعه را به وجود آورند و به تبع آن ارتقای فناوری را موجب گردند. همچنان که ابداعات به وجود می‌آیند الگوهای مصرف تغییر می‌کنند، آنها می‌توانند موجب ترغیب کارایی تکنولوژیک و تغییرات فنی در بنگاه‌های محلی، عرضه‌کنندگان، مشتریان و رقبا گردند.
۳. دسترسی به بازار: شرکت‌های سرمایه‌گذار می‌توانند دسترسی به بازارهای صادراتی برای کالاها و خدمات که هم‌اکنون در کشور میزبان تولید می‌شود را به وجود آورند و به آنان کمک کنند که از بازارهای داخلی به بازارهای بین‌المللی روی آورند.
۴. مهارت و فنون مدیریت: شرکت‌های سرمایه‌گذار به نیروی انسانی با مهارت پیشرفته و دانش دسترسی جهانی دارند و می‌توانند آنان را به سادگی در استخدام در آورند.

بنابراین می‌تواند این‌گونه مهارت و دانش را به شرکت‌های خارجی مرتبط مستقر خود در کشورهای در حال توسعه از طریق آوردن متخصصین و آموزش منتقل نماید.

بنابراین رابطه بین سیاست‌های ملی مربوط به FDI و جهانی شدن را می‌بایست رابطه‌ای دو جانبه دانست که هریک بر دیگری اثر می‌گذارد. همین سیاست‌های آزادسازی FDI یکی از نیروهای کارساز در افزایش تولید جهانی TNCS به معنای جهانی شدن اقتصادی بوده است. از سوی دیگر پیشرفت در آزادسازی تجاری و همچنین پیشرفت تکنولوژی در ارتباطات و حمل و نقل به TNCS امکان داده است تا استراتژی‌های ناحیه‌ای و جهانی خود را پی بگیرند و ساختار تولیدشان را بر پایه‌های جهانی یکپارچه سازند که این به نوبه خود انگیزه‌هایی برای آزادسازی FDI پدید آورده است.

بنابراین هرچه کشوری از لحاظ برون‌گرایی بالاتر (سیاست جانشین صادرات) برخوردار باشد (کشورهای شرق آسیا از جمله سنگاپور و هنگ‌کنگ) نرخ رشد اقتصادی بالاتر، امکان مشارکت و رقابت بیشتر در بازارهای بین‌المللی کالا و خدمات و قابلیت جذب FDI بیشتری خواهد داشت.

بنابراین جذب FDI از یک سو در گروه آزادسازی اقتصادی است و از سوی دیگر سرمایه‌گذاری خارجی سبب پیوستن اقتصاد داخلی به اقتصاد بین‌المللی از راه گسترش صادرات صنعتی می‌شود.

از لحاظ کمی هم می‌توان رابطه بین جهانی شدن و آزادسازی اقتصادی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را محاسبه نمود که طبق بررسی «دفتر مشاوره بین‌المللی کرنی» [۲۴] که در سال ۲۰۰۱ میلادی برای اولین بار شاخصی از جهانی شدن را در نشریه فارین پالیسی [۲۵] ارائه نموده که در آن بررسی، مولفه‌های شاخص‌های جهانی شدن را در چهار گروه به شرح زیر دسته‌بندی نموده:

۱. مولفه‌های اقتصادی [۲۶]: شامل تجارت بین‌الملل [۲۷]، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی [۲۸]، سرمایه‌گذاری اسنادی [۲۹]، دریافت و پرداخت‌های بین‌المللی [۳۰]

۲. مولفه‌های فنی [۳۱]: شامل کاربران اینترنت [۳۲]، ارائه‌دهندگان اینترنت [۳۳] سرورهای اینترنتی مطمئن [۳۴]

۳. مولفه‌های فردی [۳۵]: شامل جهانگردی و مسافرت‌های بین‌المللی [۳۶]، ارتباط تلفن بین‌المللی [۳۷]، دریافت و پرداخت درآمدی [۳۸]

۴. مولفه‌های سیاسی [۳۹]: شامل تعداد سفارتخانه در کشورها [۴۰]، عضویت در سازمان بین‌المللی [۴۱] و مشارکت در ماموریت پاسدار صلح و شورای امنیت [۴۲]

این شاخص‌ها براساس اطلاعات و آمار حدود ۶۰ کشور صنعتی و چند نماینده کلیدی از اقتصادهای نوظهور که روی هم رفته ۸۰٪ جمعیت جهان و بیش از ۹۵٪ تولید جهان متعلق به آنها است که رتبه کشورها طبق محاسبه دفتر مشاوره بین‌المللی کرنی (A. T. Kearney) از چهار مولفه بیان شده طبق جدول شماره (۱) برای سال ۲۰۰۴ میلادی می‌باشد، با توجه به اطلاعات جدول شماره (۱) و محاسبه ضریب همبستگی پیرسون [۴۳] طبق فرمول:

$$R = \frac{N\sum_{ij} - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{[N\sum x^2 - (\sum x)^2]} \sqrt{[N\sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

ضریب همبستگی بین FDI و جهانی شدن که حدود $R=70\%$ به دست آمده که نشان می‌دهد رابطه مستقیم بین FDI و جهانی شدن وجود دارد. یعنی هر چقدر کشورها در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی موفق‌تر باشند از لحاظ مولفه‌های جهانی شدن در رتبه بالاتری قرار دارند.

۴. رابطه بین آزادسازی اقتصادی و جهانی شدن

طبق برآورد بنیاد «هریج» [۴۴] از شاخص‌های آزادسازی اقتصادی که نخستین بار در اواخر دهه ۱۹۸۰ مورد بحث قرار گرفته و هدف از این کار بسط یک شاخص برای اندازه‌گیری تجربی سطح آزادی اقتصادی در کشورهای سراسر دنیا بوده است. بدین منظور مجموعه‌ای از معیارهای عینی اقتصادی در نظر گرفته شد و از سال ۱۹۹۴ این معیارها و درجه‌بندی

کشورهای مختلف در انتشار سالانه «شاخص اقتصادی» مورد استفاده قرار گرفت.

جدول ۱- رتبه کشورها از لحاظ آزادسازی اقتصادی و جهانی شدن (۲۰۰۴)

رتبه	کشورها	جهانی شدن	آزادسازی اقتصادی
۱	ایرلند	۱	۳
۲	سوئیس	۲	۷
۳	سوئد	۳	۶
۴	سنگاپور	۴	۱
۵	هلند	۵	۶
۶	دانمارک	۶	۴
۷	کانادا	۷	۹
۸	اتریش	۸	۱۰
۹	انگلستان	۹	۵
۱۰	فنلاند	۱۰	۶
۱۱	امریکا	۱۱	۴
۱۲	فرانسه	۱۲	۱۶
۱۳	نروژ	۱۳	۱۱
۱۴	پرتغال	۱۴	۱۳
۱۵	چک	۱۵	۱۵
۱۶	نیوزلند	۱۶	۲
۱۷	آلمان	۱۷	۱۰
۱۸	مالزی	۱۸	۲۳
۱۹	اسرائیل	۱۹	۱۴
۲۰	اسپانیا	۲۰	۱۲
۲۱	استرالیا	۲۱	۵
۲۲	کرواسی	۲۲	۲۶
۲۳	مجارستان	۲۳	۱۵
۲۴	ایتالیا	۲۴	۱۲
۲۵	اسلونی	۲۵	۲۰
۲۶	یونان	۲۶	۱۹
۲۷	جمهوری اسلواکی	۲۷	۲۱
۲۸	کره جنوبی	۲۸	۱۷

۵. شاخص‌های کلی برای توضیح درجه آزادی

۱) سیاست‌های تجاری، ۲) مداخله دولت، ۳) سرمایه‌گذاری خارجی، ۴) کنترل قیمت و دستمزد، ۵) قوانین و مقررات، ۶) مالیات‌بندی، ۷) سیاست‌های پولی، ۸) بانکداری، ۹) حقوق مالکیت، ۱۰) بازار سیاه.

هر مولفه کلی به چند شاخص جزئی تقسیم می‌شود و با استفاده از مقادیر شاخص‌های جزئی برای هر کشور امتیازاتی (از یک تا پنج) در خصوص شاخص‌های ده‌گانه تعیین می‌گردد و میانگین این امتیازات، جایگاه اقتصادی هر کشور را در سطح جهان به دست می‌دهد. کمترین امتیاز بیانگر حداکثر درجه آزادی اقتصادی و بالاترین امتیاز نشان‌دهنده فقدان آزادی اقتصادی می‌باشد. جدول شماره (۲) مربوط به رتبه جهانی شدن و آزادسازی اقتصادی برای ۶۲ کشور می‌باشد.

بعد از محاسبه آماری داده‌های جدول شماره (۲) از طریق ضریب همبستگی پیرسون، با استفاده از نرم‌افزار آماری STATGRAF، ضریب همبستگی $R=0.79$ محاسبه شده است که رابطه مستقیم بین جهانی شدن و آزادسازی اقتصادی وجود دارد یعنی هر چقدر رتبه درجه آزادسازی اقتصادی بیشتر باشد قابلیت برای جهانی شدن مهیاتر می‌باشد.

۶. رابطه آزادسازی اقتصادی و سرمایه‌گذاری خارجی (FDI)

طبق رتبه‌بندی «دفتر مشاوره بین‌المللی کرنی» موجود در مجله فارین پالیسی از سرمایه‌گذاری خارجی ۶۲ کشور و رتبه‌بندی آزادسازی اقتصادی توسط بنیاد هریتیج در سال ۲۰۰۴ طبق جدول شماره (۳) می‌باشد.

پس از محاسبه ضریب همبستگی پیرسون از جدول شماره (۳) مقدار ضریب همبستگی $R=0.75$ محاسبه شده است که نشان‌دهنده رابطه مستقیم بین سرمایه‌گذار خارجی و آزادسازی اقتصادی وجود دارد یعنی هر چقدر درجه آزادسازی اقتصادی بالاتر باشد میزان جذب سرمایه‌گذار خارجی بیشتر می‌باشد.

رتبه	کشورها	جهانی شدن	آزادسازی اقتصادی
۵۹	پرو	۵۹	۱۸
۶۰	ونزوئلا	۶۰	۲۹
۶۱	عربستان سعودی	۶۱	۲۲
۶۲	ایران	۶۲	۳۵

منابع: www.A.T.Kearney(2004) .www.Heritage Foundation (2004)

جدول ۲- رتبه‌بندی آزادسازی و اقتصادی و سرمایه‌گذاری خارجی کشورهای دنیا (۲۰۰۴)

رتبه	کشورها	سرمایه‌گذاری خارجی	آزادسازی اقتصادی
۱	ایرلند	۳	۳
۲	سوئیس	۸	۷
۳	سوئد	۱	۶
۴	سنگاپور	۶	۱
۵	هلند	۲	۶
۶	دانمارک	۸	۴
۷	کانادا	۱۰	۹
۸	اتریش	۲۹	۱۰
۹	انگلستان	۱۸	۵
۱۰	فنلاند	۱۱	۶
۱۱	امریکا	۳۵	۴
۱۲	فرانسه	۷	۱۶
۱۳	نروژ	۴۷	۱۱
۱۴	پرتغال	۱۶	۱۳
۱۵	چک	۱۳	۱۵
۱۶	نیوزلند	۲۲	۲
۱۷	آلمان	۳۱	۱۰
۱۸	مالزی	۲۵	۲۳
۱۹	اسرائیل	۳۲	۱۴
۲۰	اسپانیا	۱۴	۱۲

رتبه	کشورها	جهانی شدن	آزادسازی اقتصادی
۲۹	مراکش	۲۹	۲۲
۳۰	پاناما	۳۰	۱۷
۳۱	شیلی	۳۱	۸
۳۲	لهستان	۳۲	۲۱
۳۳	بوتسوانا	۳۳	۱۵
۳۴	تایوان	۳۴	۱۱
۳۵	ژاپن	۳۵	۱۵
۳۶	اوگاندا	۳۶	۱۹
۳۷	نیجریه	۳۷	۳۴
۳۸	آفریقای جنوبی	۳۸	۱۷
۳۹	تونس	۳۹	۲۲
۴۰	رومانی	۴۰	۲۳
۴۱	سنگال	۴۱	۲۴
۴۲	اوکراین	۴۲	۳۱
۴۳	کنیا	۴۳	۲۵
۴۴	سريلانكا	۴۴	۲۴
۴۵	روسیه	۴۵	۲۲
۴۶	مصر	۴۶	۲۸
۴۷	تایلند	۴۷	۱۶
۴۸	آرژانتین	۴۸	۲۲
۴۹	مکزیک	۴۹	۱۸
۵۰	پاکستان	۵۰	۲۷
۵۱	چین	۵۱	۳۰
۵۲	فیلیپین	۵۲	۲۰
۵۳	ترکیه	۵۳	۲۹
۵۴	بنگلادش	۵۴	۲۹
۵۵	کلمبیا	۵۵	۲۳
۵۶	هند	۵۶	۲۹
۵۷	برزیل	۵۷	۲۳
۵۸	اندونزی	۵۸	۲۷

ردیف	کشورها رتبه	سرمایه‌گذاری خارجی	آزادسازی اقتصادی
۵۱	چین	۲۷	۳۰
۵۲	فیلیپین	۳۹	۲۰
۵۳	ترکیه	۴۱	۲۹
۵۴	بنگلادش	۵۸	۲۹
۵۵	کلمبیا	۴۲	۲۳
۵۶	هند	۵۵	۲۹
۵۷	برزیل	۲۰	۲۳
۵۸	اندونزی	۵۳	۲۷
۵۹	پرو	۴۳	۱۸
۶۰	ونزوئلا	۲۸	۲۹
۶۱	عربستان سعودی	۶۱	۲۲
۶۲	ایران	۶۰	۳۵

منابع: www.A.T.Kearney(2004) www.Heritage Foundation (2004)

جمع‌بندی و ملاحظات

سرمایه‌گذاری یکی از مسائل مهم در اقتصاد هر کشور می‌باشد و در این زمینه سرمایه‌گذاری خارجی از اهمیت خاص برخوردار است زیرا معمولاً سرمایه مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری از دو طریق تامین می‌شود. اول، پس‌اندازهای داخلی کشور که در بخش‌های مختلف اقتصادی ایجاد می‌شود دوم، پس‌انداز در کشورهای خارجی است که به صورت جریان‌های انتقال سرمایه به صورت فیزیکی (ماشین‌آلات و غیره) و جریان‌های مالی (پول نقد و اعتبارات) از کشور مبدأ به کشور میزبان منتقل می‌شود یکی از مسائل عمده برای کشورهای در حال توسعه که اغلب میزبان سرمایه خارجی هستند تعیین تاثیر اینگونه انتقال سرمایه بر اقتصاد این کشورها می‌باشد که در این زمینه نظرات متفاوت وجود دارد.

رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در دو دهه اخیر وجود این نگرش که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی موجب انتقال فن، توان مدیریتی و نوآوری به کشورهای در حال توسعه

ردیف	کشورها رتبه	سرمایه‌گذاری خارجی	آزادسازی اقتصادی
۲۱	استرالیا	۲۸	۵
۲۲	کرواسی	۱۵	۲۶
۲۳	مجارستان	۱۹	۱۵
۲۴	ایتالیا	۳۶	۱۲
۲۵	اسلوانی	۴۸	۲۰
۲۶	یونان	۱۷	۱۹
۲۷	جمهوری اسلواکی	۵۰	۲۱
۲۸	کره جنوبی	۱۲	۱۷
۲۹	مراکش	۲۱	۲۲
۳۰	پاناما	۲۱	۱۷
۳۱	شیلی	۵	۸
۳۲	لهستان	۲۶	۲۱
۳۳	بوتسوانا	۵۴	۱۵
۳۴	تایوان	۳۳	۱۱
۳۵	ژاپن	۵۲	۱۵
۳۶	اوگاندا	۲۳	۱۹
۳۷	نیجریه	۳۰	۳۴
۳۸	آفریقای جنوبی	۹	۱۷
۳۹	تونس	۴۴	۲۲
۴۰	رومانی	۳۷	۳۳
۴۱	سنگال	۳۴	۲۴
۴۲	اوکراین	۴۶	۳۱
۴۳	کنیا	۵۹	۲۵
۴۴	سرلانکا	۵۱	۲۴
۴۵	روسیه	۴۹	۳۲
۴۶	مصر	۵۶	۲۸
۴۷	نایلند	۴۱	۱۶
۴۸	آرژانتین	۵۴	۲۲
۴۹	مکزیک	۲۴	۱۸
۵۰	پاکستان	۵۷	۲۷

18. M. Elhassan, Thoresics and Empirical Research on Foreign Direct Investment Survey Critical Review and New Direction, S Svrac Use. University, 1992.
19. M. R. Mahdavi, Foreign Direct Investment and the Theory of International Trade, University of California, Davis, 1988.
20. L. R. Harden Bergh, Arconsideration of the Theory of Private Foreign Direct Investment the University of Connecticut, 1990.
21. D. Van Raemdonck, The Political Economy of the Competition for Foreign Direct Investment an, Evaluation of Investment Incentives, University of Georgina 1991.
22. Yu. Chwo-ming, the Determinates United States Foreign Direct Investment, an Emphasis on the Experience Effect the University of Michigan, 1987.
23. F. M. Graham (1995). Foreign Direct Investment in the World Economy, Imf Working Paper.
24. A. T. Kearney
25. Foreign Policy
26. Economic Integration
27. Trade International
28. FDI
29. Portoflio Flows
30. Income Payments
31. Technology
32. Internet Users
33. Internet Hosts
34. Scure Servers
35. Personal
36. Travel
37. Telephone
38. Transfer Payment
39. Political
40. Embassies
41. International of Organization
42. U. N. Peace Keeping
43. Pearson Product Moment Correlation
44. Heritage Foundation

می‌شود، بنابراین لازم است کشورهای در حال توسعه برای جذب سرمایه‌گذار خارجی اقدامات لازم را به عمل آورند و فضا سرمایه‌گذاری را برای سرمایه‌گذاران خارجی فراهم نمایند که در این مقاله راه‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی از لحاظ ساختار اقتصادی مورد بررسی قرار گرفته و در نتیجه از لحاظ اعداد و ارقام و نتیجه‌گیری کمی و آماری مشخص گردیده که کشورهای در حال توسعه در جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی لازم است به آزادسازی اقتصادی و خصوصی‌سازی روی آورند و ساختار اقتصاد کشور را در جهت جهانی شدن اقتصاد سوق دهند که امروزه نقش مدیریت دولتی نوین یا همان مدیریت خصوصی‌سازی مهم می‌باشد.

پی‌نوشت‌ها

1. Foreign Direct Investment
2. Foreign Port Folio Investment
3. Foreign Policy
4. Heritage Foundation
5. A. T. Kearney
6. Globalization
7. Globalization Index
8. Gross National Product
9. UNCTAD, World Investment Report (2001)
10. UNCTAD: Estimated FDI Flows in 2001 and the Impact of the Events in the U. N. P. 3
11. Kasa pidis, Rebecca, the Opportunities and Dangers of Globalization.
12. World Bank, Globalization, Growth and Poverty, Oxford 2002.
13. Sahikh Mohd Saifuddeen & Sheikh Mohds Alleh Understanding the Impact of Economic Globalization Research Officesry, IKIM.
14. World Investment Report-Wir
15. Palgrave
16. Coyne
17. John H. Dunning (1985) e. d. Multinational Enterprises Economic Structure, and International Competitiveness Chichester Johnwily & Sons.

دادگر، یداله، جهانی شدن اقتصاد و موضع ما، هفته‌نامه عصر ما، ۲۳، ۱۵، ۲۹.

سید نورانی، سید محمدرضا، تاثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر اقتصاد ایران، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، سال ۱۳۷۴.

حیدری، غلامرضا، طراحی مدل خصوصی‌سازی در ایران، (صنعت برق ایران)، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۷.

حقیقی، محمدعلی، بررسی و طراحی الگوی ساختاری مناسب جهت خصوصی‌سازی در بخش دولتی (سازمان بنادر و کشتیرانی)، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۵.
کازرونی، علیرضا، نقش سرمایه‌گذاری خارجی در گسترش صادرات صنعتی و خط‌مشی‌های جلب آن: شواهد تجربی، تهران، شورای پژوهش‌های علمی کشور، ۱۳۹۰.

Sebastian, Edward, "Openness Trade Liberalization and Growth in Developing", *Journal Economic Literature*. Sept, 1993.

Graham, E. M., "Foreign Direct Investment in the World Economy", *IMF Working Paper*, 1995.

H. John Dunning, "Economic Structure and International Competitiveness", *Chichester, Jhon Wiley & Sons*, 1985.

The Development Impact of Trade Liberalization Overview of Empirical Studies", WTO Secretariat, 1998, s/c/w/26/add.

UNCTAD, World Investment Report, Trends and Determinant, 1998.

UNCTAD, World Investment Report, 2001.

UNCTAD, Trends and Issues in Foreign Direct Investment and Related Flows, New York, United Nations, 1985.

Trend of Foreign Investment Policy, www.Kisc.org.

World Investment Report, Trend Determinants, United Nations, 1998.

New Investment-Promoting Regulation. www.Kise.org.

Heller, "A Model of Public Fiscal Behavior

محمدی اصل، عباس، «سرمایه‌گذاری خارجی و توسعه ملی»، *مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، شماره ۱۹۴-۱۹۳.

قلی‌زاده، احد، «نگاهی علمی و کاربردی به موانع حقوقی جذب و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی»، *مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، شماره ۱۹۴-۱۹۳.

قلی‌زاده، احد، «سرمایه‌گذاری خارجی و بحران مالی آسیای جنوب شرقی»، *مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، شماره ۱۵۲-۱۵۱، فروردین و اردیبهشت ۱۳۷۹.

قلی‌زاده، احد، «آشنایی با آژانس چندجانبه تضمین سرمایه‌گذاری»، *مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، شماره ۱۴۲-۱۴۱، خرداد و تیرماه ۱۳۷۸.

کازرونی، علیرضا، «نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در نوسازی بخش صنعتی ایران»، *مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، شماره ۱۹۳-۱۹۴.

سیم‌پر، فرشید، «علل جذب نشدن سرمایه‌گذاری خارجی و ناتوانی‌های موجود در جلوگیری از فرار سرمایه»، *مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، شماره ۱۹۴-۱۹۳.

سرافراز، لیلا، «اصلاحات اقتصادی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران»، *مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، شماره ۱۹۴-۱۹۳.

انتظاری، سعید، جستجو برای جلب مشارکت‌های خارجی، نامه اتاق بازرگانی، شماره ۱۲، سال ۱۳۷۶.

انصاری، احمدرضا، سرمایه‌فیزیکی خارجی و روش‌های جذب آن، وزارت امور اقتصادی و دارایی، بهار ۱۳۷۴.

نظری، محسن، بررسی علل و موانع تاریخ رشد صنعتی در ایران»، *مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی*، شماره ۳۶.

بهیکش، محمدمهدی، *اقتصاد ایران در بستر جهانی شدن*، تهران، نشرنی، ۱۳۸۰.

دادگر، یداله، «شاخص‌های جهانی شدن اقتصاد و موقعیت ایران»، *فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی*، شماره ۲۹، زمستان ۱۳۸۲.

واترز، کلوم، جهانی شدن، مترجمان: اسماعیل مردانی گیوی و سیاوش مریدی، سازمان مدیریت صنعتی، ۱۳۷۹.

in Developing Countries: Aid, Investment and Taxtion". *The American Economic Review*.

M. Elhassan, "Theories and Empirical Research on Foreign Direct Investment Survey". *Critical Review and New Directions*, Syracuse University, 1992.

M. R. Mahdavi, "*Foreign Direct Investment and the Theory of International Trade*", University of California Davis, 1988.

L. R. Harden Bergh, "*A Reconsideration of The Theory of Private Foreign Direct Investment*", The University of Connecticut, 1990.

D. Van Racmdonck, "*The Political Economy of the Competition for Foreign Direct Investment*". An Evolution of Investment in Centives. University of Georgia, 1991.

Yu. Chwo. Ming, the Determinates United States Foreign Direct Investment. An Emphasis on the Experience Effect the University of Michigan, 1987.

www.WTO.org.

www.Foreign policy.org.

www.World Bank.org.

